

De Nederlandse 6,5 x 53,5R in Duitse dienst – Deel 2

Door: Jan van Gelderen

Inleiding

In deel 1 is de munitie, afkomstig is van de Artillerie Inrichtingen (AI) besproken. In dit 2^e deel komt het Duitse systeem van het benamen van de buitgemaakte wapens en munitie aan bod. In deel 3 zal tot slot aandacht worden besteed aan de fabricage van dit Nederlandse kaliber toen bij AI de leveringen waren gestopt.

Kennblatter des fremden Gerats

Door de bezetting van Polen, Denemarken, Noorwegen, de Westfeldzug (bezetting van Nederland, België en Frankrijk) alsmede de bezetting van Joegoslavië en Griekenland maakte de Wehrmacht binnen korte tijd grote hoeveelheden wapens buit. Volgens diverse bronnen zouden gedurende de veldtocht in de Balkan in de zomer van 1941 alleen al zo'n 600.000 handvuurwapens zijn buitgemaakt¹.

Afbeelding -2.1- Het voorblad van Kennblätter des fremden Gerats. De door Duitsland in de Tweede Wereldoorlog buitgemaakte wapens, waaronder de Nederlandse M95 geweren, zijn hierin gecatalogiseerd. Foto en collectie W. Meijer.

De wapens en munitie werden aan de hand van de “Kennblätter des fremden Gerats” gedetermineerd en vervolgens opgeslagen. “Kennblätter des fremden Gerats” boek D 50/1 vermeldt alleen de handvuurwapens en blanke wapens. Mitrailleurs zijn opgenomen in het

---

¹ Thorsten Heber, herdruk uit 2008 van de “Kennblätter des fremden Gerats“ (Betreft alleen D 50/1), uitgeverij Books on Demand GmbH, Norderstedt, Duitsland. ISBN 978-3-8370-4042-5.

boek D 50/2. Munitie tot 3,6 cm is gecatalogiseerd in het boek D 50/8a, en munitie vanaf 3,6 cm in het boek D 50/8b.

De Duitse benaming van de buitgemaakte Nederlandse M95 was Gewehr 211 (h). Wat opvalt is dat er bladen uit "Kennblätter des fremden Gerats D 50/1" van Gewehr 211 (h) in omloop zijn met de datum 2 januari 1941 en 1 juni 1942. Het verschil is de aanduiding van de munitie op deze bladen. Het blad van 2 januari 1941 vermeldt bij "Patronen" alleen de "Holländische Patrone Nr 1 Kal 6,5 mm". Het blad van 1 juni 1942 vermeldt "6,5 mm Patrone 152(h) -- holl Scherpe No1 -- ". Op 1 mei 1942 is ook een speciaal munitieblad verschenen (in het boek D50/8a, dat gaat over de munitie) dat de Nederlandse patroon beschrijft en kennelijk is dus de patroonaanduiding in het blad voor het geweer (in het boek D50/1, dat gaat over de handvuurwapens) daarop aangepast.

Afbeelding -2.2- Karabijn No3 Nieuw Model, rechterzijaanzicht. Duitse benaming Karabiner 413 (h). Foto Legermuseum Delft

Afbeelding -2.3- Karabijn No3 Nieuw Model, linkerzijaanzicht. Foto Legermuseum Delft

Afbeelding -2.4- Duitse militairen en in roten opgestelde Nederlandse M95 Karabijnen. Foto afkomstig van W. Meijer. Een identieke foto is ook afgebeeld "Mannlicher Military Rifles" van P.S.Scarlata.

Afbeelding -2.5- Een munitieblad, afkomstig uit de Kennblatter D50/8a, toont een Nederlandse kist met 6,5 x 53,5R patroonhouders. Foto digitale bibliotheek NVBMB.

Ik vermoed dat de Duitsers pas vanaf 1942 elders 6,5 mm patronen hebben aangemaakt¹, dus toen het munitieblad in D50/8a verscheen en ook D50/1 daarop werd bijgewerkt.

In dit verband is het ook relevant te vermelden dat op 6 oktober 1941 de naamloze vennootschap N.V. Nederlandse Machinefabriek Artillerie-Inrichtingen is opgericht. Per 1 januari 1943 zou het Staatsbedrijf Artillerie-Inrichtingen ophouden te bestaan². De doelstelling van de NV was het behartigen van de Nederlandse belangen zonder de bezetter tot direct voordeel te zijn³ door de fabricage van vredesproducten.

In dit artikel staan een aantal doosjes munitie afgebeeld. Deze doosjes en enkele andere doosjes die ik gezien heb bevatten patronen waarvan de hulzen zijn aangemaakt vanaf 1943. De gedetermineerde coderingen op de etiketten van de in deel 1 t/m deel 3 afgebeelde doosjes zijn in de tabel samengevat.

---

¹ De productie van 6,5 mm patronen door de Duitsers komt in deel 3 verder aan bod. Daarin staan ook de afbeeldingen van de overige in de tabel vermelde doosjes.

² Zie de aanduiding "Staatsbedrijf der Artillerie-Inrichtingen in liquidatie" op de paklijst van 9 maart 1942 in bijlage 2 van "De Nederlandse 6,5 x 53,5R in Duitse dienst – Deel 1".

³Nationaal Archief; Inventaris van het archief van het Ministerie van Defensie: Artillerie-Inrichtingen, 1813-1941 (1942-1972), J.M.M.Cuijpers en H.E.M.Mettes.

Afbeelding -2.6- t/m -2.8- Foto's J. van Gelderen, collectie B. Hendriks Franssen.

In "Kennblätter des fremden Gerats" D 50/8a is op het blad "6,5 mm Patrone 152 (h)" van 1 mei 1942 te lezen voor welke wapens deze patronen volgens de Duitsers bestemd zijn. Het betreft de M95 geweren en karabijnen, inclusief het loopgraaf geweer, maar ook de Nederlandse M20 Lewis mitrailleur "6,5 mm le M.G. 100 (h)". Verder de Lewis "6,5 mm Flzg M.G. 401(h)", en tot slot de Nederlandse Schwarzlose "6,5 mm Flzg M.G. 402 (h)" luchtdoelmitrailleurs.

Afbeelding -2.9-

codering	betekenis
Gegevens verpakking:	
30	De verpakking bevat 30 stuks patronen.
6,5 mm Patronen (h)	<ul style="list-style-type: none"> • Het kaliber is 6,5 mm • (h) staat voor Holland
1944 am 2	<ul style="list-style-type: none"> • 1944 is het fabricage jaar van de verpakking. • am is de Duitse code voor de fabrikant: Gustloff-Werke, Otto Eberhardt-Patronenfabrik, Hirtenberg Niederdonau in Oostenrijk • 2 staat voor het leveringsnummer van de verpakking.
Gegevens kruitlading:	
Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45) (h)	<ul style="list-style-type: none"> • Nz. Gew. BI P = Nitrozellulose Gewehr Blattchen Pulver (plaatjes-vormig kruit) • (2.2.0,45) de afmetingen van de kruit korrels (plaatjes) zijn 2mm x 2mm x 0,45mm
(bijvoorbeeld) Mog 1942 lfg 46	<ul style="list-style-type: none"> • Mog = Kruitfabriek "Deutsche Sprengchemie, Werk Moschwig" • 1942 is het fabricage jaar van het kruit • Lfg 46 betekent "Lieferung" (levering) nummer 46
Ladungsgewicht: 2,15	Het gewicht van de kruitlading is 2,15 gram
Gegevens patroonhuls:	
Blauwe verticale balk over het etiket.	<ul style="list-style-type: none"> • De blauwe verticale balk over het etiket geeft aan dat de verpakking patronen bevat met stalen huzen.
Patrh: (St) 1944 am	<ul style="list-style-type: none"> • Patrh = patroonhuls • (St) = Patroonhuls gemaakt van Staal. • In 1944 • am is de Duitse code voor de fabrikant: Gustloff-Werke, Otto Eberhardt-Patronenfabrik, Hirtenberg Niederdonau. • Er wordt geen leveringsnummer genoemd dus leveringsnummer 1.

Gegevens kogel:	
Gesch.: 1943 dwm (L)	<ul style="list-style-type: none"> • Gesch = Kogel • Gemaakt in 1943 • Afkomstig van "DWM" Deutsche Waffen u. Munitionsfabriken.A.G., Werk Lübeck-Schlutup, Sachsen-Anhalt
Gegevens slaghoedje:	
Zdh. 30 40: 1943 emp 224	<ul style="list-style-type: none"> • Slaghoedje model 30/40 • Het slaghoedje is gemaakt in 1943 • emp is de Duitse code Dynamit A.G., voorheen Alfred Nobel & Co., Werk Hannover-Empelde • 224 staat voor het leveringsnummer van de slaghoedjes.

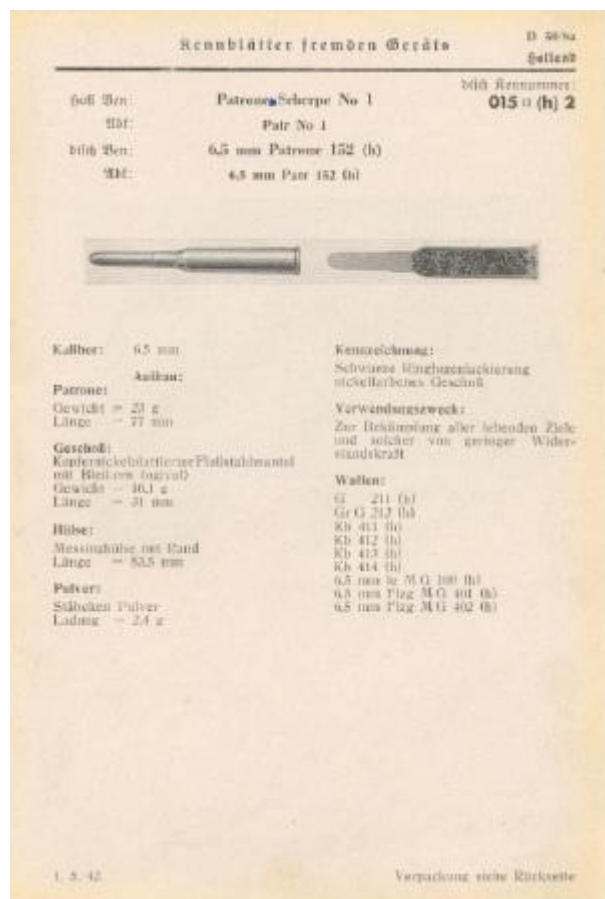
Tabel waarin de betekenis wordt verklaard van de codering op het doosje patronen van afbeelding - 2.9-.

Afbeelding -2.10- t/m -2.12- Foto's J. van Gelderen, collectie B. Hendriks Franssen.

Codering	Etiket, foto 1.10	Etiket, foto 2.12	Etiket, foto 2.6	Etiket, foto 3.1	Etiket, foto 3.5	Etiket, foto 3.7
Gegevens verpakking						
aantal patronen	25	30	30	30	30 stuks	30
kaliberaanduiding	6,5 mm Platzpatronen Nr 1.	6,5 mm Patronen	6,5 mm Patronen	6,5 mm Patronen	6,5 mm Patronen	6,5 mm Patronen
fabrikant	DWM Werk Lüttich	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke
fabricagejaar	1943	1943	1943	1943	1944	1943
leveringsnummer	1	4	4	4	2	4
Gegevens kruittlading						
kruitsoort	Nz.-Pl.-Patr-R-P (1,5-1,5-0,75)	Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45)	Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45)	Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45)	Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45)	Nz.Gew.BI.P. (2.2.0,45)
gewicht kruittlading		2,35 gram	2,35 gram	2,35 gram	2,15 gram	2,35 gram
fabrikant	Deutsche Sprengchemie	rtl = Werk Rottweil	rtl = Werk Rottweil	rtl = Werk Rottweil	Eisch Nederlands?	rtl = Werk Rottweil
fabricagejaar	1942	1942	1942	1942	1939	1942
leveringsnummer	46					
Gegevens patroonhuls						
hulsmateriaal	messing	staal	staal	staal	staal	staal
fabrikant	Nederlands (AI)	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke
fabricagejaar	1913	1943	1943	1943	1944	1943
leveringsnummer	B	V.	25	V.	1	22
Gegevens kogel						
fabrikant		Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	Gustloff-Werke	DWM Lübeck-Schlutup	Gustloff-Werke
fabricagejaar		1943	1943	1943	1943	1943
leveringsnummer		2	3	3		2
Gegevens slaghoedje						
model		88	88	88	30/40	88
fabrikant	Nederlands (AI)	RWS Werk Nürnberg-Stadeln	RWS Werk Nürnberg-Stadeln	RWS Werk Nürnberg-Stadeln	Alfred Nobel & Co.	RWS Werk Nürnberg-Stadeln
fabricagejaar	1942	1940	1940	1940	1943	1940
leveringsnummer		650	852	850	224	21 9

Tabel van de determinatie van de op de foto's in deel 1 t/m 3 afgebeelde etiketten van 6,5 mm buitmunitie

Afbeelding -2.13- Het munitieblad van 1 mei 1942, eveneens afkomstig uit de Kennblatter D50/8a. Foto digitale bibliotheek NVBMB.

FÜR MG

Op deze plaats een toelichting met betrekking tot de tekst "FÜR MG" zoals deze op de meeste doosjes met rode letters staat aangegeven. Tot het midden van 1942 vonden de Duitsers met name de staal verkoperde 7,92 mm hulzen niet betrouwbaar genoeg om deze uit een machine geweer te verschieten. Daarom werden de doosjes voorzien van de opdruk "FÜR MG" en "FÜR GEWEHR". Na 1942 is de kwaliteit van de stalen hulzen dusdanig verbeterd dat deze voor beide wapentypen geschikt werden bevonden zodat nadien het stempel "FÜR MG" alleen maar bedoeld was om aan te geven dat het patronen zonder clips betrof. Doosjes met 7,92 mm patronen uit 1943 waarop het etiket "FÜR MG" aangeeft werden dus ook ingezet als geweerpatronen. Het lijkt logisch om aan te nemen dat dit ook van toepassing was op de 6,5 mm munitie.

De naar verhouding grote hoeveelheid bewaard gebleven doosjes 6,5 mm patronen zonder clips roept vragen op. Het doet vermoeden dat de omstandigheden waarin de M95 geweren gebruikt werden vaak zodanig waren dat de schutter in staat was de gebruikte clips weer te verzamelen. Of was de productie van deze munitie toch vooral bedoeld voor de op de Nederlanders buitgemaakte mitrailleurs?